ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έβδομο τμήμα)

της 9ης Ιουνίου 2011 *

Στην υπόθεση C-361/10,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Βέλγιο) με απόφαση της 9ης Ιουλίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουλίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Intercommunale Intermosane SCRL,

Fédération de l'industrie et du gaz

κατά

État belge,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έβδομο τμήμα),

συγκείμενο από τους D. Šváby, πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια) και Γ. Αρέστη, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Intercommunale Intermosane SCRL, εκπροσωπούμενη από τον J. Bourtembourg, avocat,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J.-C. Halleux και T. Materne,

— η Δημοκρατία της Αυστρίας, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τη M. Πατακιά και τον Γ. Ζαββό,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 1 και 8 της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (ΕΕ L 204, σ. 37), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998 (ΕΕ L 217, σ. 18, στο εξής: οδηγία 98/34).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο της εκδικάσεως διαφοράς μεταξύ της Intercommunale Intermosane SCRL και της μη κερδοσκοπικής ενώσεως Fédération de l'industrie et du gaz, αφενός, και του État belge (Βελγικού Δημοσίου), αφετέρου, με αντικείμενο τις ελάχιστες προδιαγραφές για την ασφάλεια ορισμένων παλαιών ηλεκτρικών εγκαταστάσεων στους χώρους εργασίας.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 98/34 ορίζει τα εξής:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1) "Προϊόν": κάθε προϊόν βιομηχανικής κατασκευής, και κάθε γεωργικό προϊόν, συμπεριλαμβανομένων και των αλιευτικών προϊόντων.

[…]

3) "Τεχνική προδιαγραφή": η προδιαγραφή που περιέχεται σε έγγραφο στο οποίο ορίζονται τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, όπως τα επίπεδα ποιότητας ή ιδιότητες χρήσης, η ασφάλεια, οι διαστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που ισχύουν για το προϊόν όσον αφορά την ονομασία πώλησης, την ορολογία, τα σύμβολα, τις δοκιμές και τις μεθόδους δοκιμής, τη συσκευασία, τη σήμανση και το ετικετάρισμα, καθώς και τις διαδικασίες αξιολόγησης της πιστότητας.

4) "Άλλη απαίτηση": απαίτηση, εκτός των τεχνικών προδιαγραφών, επιβαλλόμενη σε ένα προϊόν, ιδίως για λόγους προστασίας των καταναλωτών ή του περιβάλλοντος, η οποία αφορά τον κύκλο ζωής του προϊόντος μετά τη διάθεσή του στην

αγορά, όπως οι συνθήκες χρησιμοποίησης, ανακύκλωσης, επαναχρησιμοποίησης ή εξάλειψής του, εφόσον οι συνθήκες αυτές μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη σύνθεση ή τη φύση του προϊόντος, ή την εμπορία του.

[…]

11) "Τεχνικός κανόνας": τεχνική προδιαγραφή ή άλλη απαίτηση ή κανόνας σχετικά με τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των οικείων διοικητικών διατάξεων των οποίων η τήρηση είναι υποχρεωτική de jure ή de facto, για την εμπορία, την παροχή υπηρεσιών, την εγκατάσταση ενός φορέα παροχής υπηρεσιών ή τη χρήση σε κράτος μέλος ή σε σημαντικό τμήμα του κράτους αυτού, όπως επίσης, με την επιφύλαξη των οριζομένων στο άρθρο 10, οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών που απαγορεύουν την κατασκευή, εισαγωγή, εμπορία ή χρήση ενός προϊόντος και την παροχή ή χρήση μιας υπηρεσίας ή την εγκατάσταση για την παροχή των υπηρεσιών αυτών.

[…]

Η παρούσα οδηγία δεν ισχύει για τα μέτρα που τα κράτη μέλη κρίνουν αναγκαία στο πλαίσιο της συνθήκης προκείμενου να εξασφαλίσουν την προστασία του κοινού, και ιδιαίτερα των εργαζομένων, κατά τη χρήση προϊόντων, εφόσον τα μέτρα αυτά δεν επηρεάζουν τα προϊόντα.»

4 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 98/34 έχει ως εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν πάραυτα στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα, εκτός εάν πρόκειται απλώς για αυτούσια

μεταφορά ενός διεθνούς ή ευρωπαϊκού προτύπου, οπότε αρκεί μια απλή πληροφόρηση ως προς το συγκεκριμένο πρότυπο 7 επίσης, απευθύνουν στην Επιτροπή κοινοποίηση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είναι αναγκαία η θέσπιση ενός τέτοιου τεχνικού κανόνα, εκτός εάν οι λόγοι αυτοί συνάγονται ήδη από το ίδιο το σχέδιο.»

Η εθνική νομοθεσία

5 Τα άρθρα 8 έως 13 του βασιλικού διατάγματος της 2ας Ιουνίου 2008, περί ελάχιστων προδιαγραφών για την ασφάλεια ορισμένων παλαιών ηλεκτρικών εγκαταστάσεων σε χώρους εργασίας (*Moniteur belge* της 19ης Ιουνίου 2008, σ. 31631, στο εξής: βασιλικό διάταγμα), ορίζουν τα εξής:

«*Άρθρο 8*

Η ηλεκτρική εγκατάσταση κατασκευάζεται κατά τρόπο ώστε να προστατεύονται οι εργαζόμενοι από κινδύνους λόγω άμεσης ή έμμεσης επαφής, από τις συνέπειες ηλεκτρικών υπερτάσεων που οφείλονται ιδίως σε ελλιπή μόνωση, σε χειρισμούς και στις ατμοσφαιρικές συνθήκες, από εγκαύματα και λοιπούς κινδύνους κατά της υγείας, καθώς και από κινδύνους μη ηλεκτρικής φύσεως αλλά οφειλόμενους στη χρήση του ηλεκτρισμού.

Εάν δεν καταστεί δυνατό να εξαλειφθούν οι προαναφερθέντες κίνδυνοι με τη λήψη μέτρων σε επίπεδο σχεδιασμού ή με λήψη μέτρων συλλογικής προστασίας, η πρόσβαση στις ως άνω εγκαταστάσεις επιτρέπεται μόνον σε όσους εργαζομένους έχουν την ειδικότητα στην οποία αναφέρονται οι περιλαμβανόμενοι στο άρθρο 47 του [γενικού κανονισμού ηλεκτρικών εγκαταστάσεων] κωδικοί BA4 ή BA5.

Άρθρο 9

Η ηλεκτρική εγκατάσταση κατασκευάζεται κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται

1) η δημιουργία ηλεκτρικών τόξων και επικίνδυνης θερμοκρασίας επιφάνειας,

2) η υπερθέρμανση, η πυρκαγιά ή η έκρηξη.

Άρθρο 10.

§ 1. Κάθε ηλεκτρικό κύκλωμα προστατεύεται τουλάχιστον με ένα σύστημα προστασίας που διακόπτει τη ροή ρεύματος σε περίπτωση υπερφορτώσεως πριν προκληθεί αύξηση της θερμοκρασίας η οποία μπορεί να βλάψει τη μόνωση, τις συνδέσεις, τους αγωγούς ή το περιβάλλον.

Κάθε ηλεκτρικό κύκλωμα προστατεύεται με ένα σύστημα προστασίας που διακόπτει τη ροή ρεύματος βραχυκυκλώματος πριν εκδηλωθούν επικίνδυνα αποτελέσματα.

§2. Κατά παρέκκλιση της § 1, ορισμένα ηλεκτρικά κυκλώματα επιτρέπεται να μην προστατεύονται κατά των ηλεκτρικών υπερτάσεων υπό τον όρο ότι έχουν τηρηθεί οι προϋποθέσεις και οι λεπτομέρειες εφαρμογής των άρθρων 119, 123 και 126 του [γενικού κανονισμού ηλεκτρικών εγκαταστάσεων].

Άρθρο 11.

§ 1. Για την εκτέλεση εργασιών χωρίς ρεύμα, η διακοπή λειτουργίας της ηλεκτρικής εγκαταστάσεως ή των μεμονωμένων ηλεκτρικών κυκλωμάτων πρέπει να μπορεί να γίνεται κατά τρόπο ασφαλή και αξιόπιστο.

§ 2. Η εντολή διακοπής λειτουργίας ενεργοποιείται κατά τρόπο ασφαλή και αξιόπιστο.

§ 3. Οι συνέπειες από την πτώση της τάσεως ή η διακοπή και επανεμφάνιση της τάσεως δεν θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια των εργαζομένων.

Άρθρο 12

Η ηλεκτρική εγκατάσταση κατασκευάζεται με ηλεκτρολογικό υλικό παραχθέν κατά τρόπο ώστε να μη θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια των προσώπων υπό την προϋπόθεση ότι έχει εγκατασταθεί και συντηρηθεί σωστά και χρησιμοποιείται κατά τρόπο σύμφωνο προς τον προορισμό του.

Το εν λόγω υλικό πληροί, κατά περίπτωση, τις προϋποθέσεις που καθορίζονται με τα διατάγματα μεταφοράς των σχετικών κοινοτικών οδηγιών.

Άρθρο 13

Το χρησιμοποιούμενο ηλεκτρολογικό υλικό προσαρμόζεται είτε εκ κατασκευής είτε με επιπλέον προστασία στις εξωτερικές συνθήκες καθώς και στις τρέχουσες ή ευλόγως προσδοκώμενες συνθήκες χρήσεως.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

6 Με δικόγραφο που κατατέθηκε στις 18 Αυγούστου 2008 ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, οι αιτούσες της κύριας δίκης ζητούν την ακύρωση του βασιλικού διατάγματος.

7 Προς στήριξη της αιτήσεώς τους, οι αιτούσες της κύριας δίκης προβάλλουν, μεταξύ άλλων, παράβαση της οδηγίας 98/34 για τον λόγο ότι το βασιλικό διάταγμα περιέχει τεχνικούς κανόνες των οποίων το σχέδιο έπρεπε, δυνάμει του άρθρου 8 της εν λόγω οδηγίας, να κοινοποιηθεί στην Επιτροπή.

8 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Conseil d'État αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συνιστούν εθνικά πρότυπα, όπως αυτά που καθιερώνουν τα άρθρα 8 έως 13 του [βασιλικού διατάγματος], με τα οποία καθορίζονται απαιτήσεις ως προς την κατασκευή ηλεκτρικών εγκαταστάσεων, την παραγωγή ηλεκτρολογικού υλικού και τα χαρακτηριστικά του εν λόγω υλικού σε σχέση με την ασφάλεια των

εργαζομένων, τεχνικούς κανόνες υπό την έννοια του άρθρου 1, σημείο 11, της οδηγίας [98/34], τα σχέδια των οποίων πρέπει να κοινοποιούνται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας;

2) Συνιστούν εθνικά πρότυπα, όπως αυτά που καθιερώνουν τα άρθρα 8 έως 13 του [βασιλικού διατάγματος], μέτρα υπό την έννοια του άρθρου 1, in fine, της προμνησθείσας οδηγίας [98/34], τα οποία κρίνονται αναγκαία από τα κράτη μέλη για τη διασφάλιση της προστασίας του κοινού, και ιδιαίτερα των εργαζομένων, κατά τη χρήση προϊόντων, εφόσον τα μέτρα αυτά δεν επηρεάζουν τα προϊόντα;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

9 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34 έχει την έννοια ότι εθνικές διατάξεις, όπως οι προσβαλλόμενες στην κύρια δίκη, συνιστούν τεχνικούς κανόνες, υπό την έννοια της ως άνω διατάξεως, τα σχέδια των οποίων πρέπει να κοινοποιούνται σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας.

10 Κατά πάγια νομολογία γίνεται δεκτό ότι η οδηγία 98/34 αποσκοπεί στη μέσω προληπτικού ελέγχου προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, η οποία αποτελεί ένα από τα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο έλεγχος αυτός είναι σκόπιμος, καθόσον οι τεχνικοί κανόνες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας μπορούν να αποτελούν εμπόδιο στο μεταξύ κρατών μελών εμπόριο. Αυτό το εμπόδιο μπορεί να γίνει ανεκτό μόνον εφόσον είναι αναγκαίο για την ικανοποίηση επιτακτικών αναγκών προς εξυπηρέτηση ενός σκοπού γενικού συμφέροντος (βλ.

αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1996, C-194/94, CIA Security International, Συλλογή 1996, σ. I-2201, σκέψη 40, καθώς και της 8ης Σεπτεμβρίου 2005, C-303/04, Lidl Italia, Συλλογή 2005, σ. I-7865, σκέψη 22).

11 Στο πλαίσιο αυτό υπενθυμίζεται ότι, κατά τη νομολογία, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34, η έννοια του «τεχνικού κανόνα» υποδιαιρείται σε τρεις κατηγορίες, ήτοι, πρώτον, την «τεχνική προδιαγραφή» υπό την έννοια του άρθρου 1, σημείο 3, της οδηγίας, δεύτερον, «άλλη απαίτηση», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 1, σημείο 4, της οδηγίας αυτής και, τρίτον, την απαγόρευση κατασκευής, εισαγωγής, εμπορίας ή χρήσεως ενός προϊόντος, όπως προβλέπει το άρθρο 1, σημείο 11, της ίδιας οδηγίας (βλ. απόφαση της 21ης Απριλίου 2005, C-267/03, Lindberg, Συλλογή 2005, σ. I-3247, σκέψη 54, και της 8ης Νοεμβρίου 2007, C-20/05, Schwibbert, Συλλογή 2007, σ. I-9447, σκέψη 34).

12 Ακόμη και εάν γίνει δεκτό ότι οι επίμαχες στη διαφορά της κύριας δίκης ηλεκτρικές εγκαταστάσεις δύνανται να χαρακτηριστούν ως «προϊόν» υπό την έννοια του άρθρου 1, σημείο 1, της οδηγίας 98/34, πρέπει να ελεγχθεί εάν οι προσβαλλόμενες στην κύρια δίκη εθνικές διατάξεις εμπίπτουν σε μια από τις τρεις προμνησθείσες κατηγορίες.

13 Συναφώς, αρκεί, να επισημανθεί ευθύς εξαρχής, πρώτον, ότι οι εν λόγω διατάξεις δεν εμπίπτουν στην τρίτη κατηγορία τεχνικών κανόνων η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34, καθόσον δεν επιβάλλουν απαγόρευση κατασκευής, εισαγωγής, εμπορίας ή χρήσεως ενός προϊόντος υπό την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

14 Δεύτερον, πρέπει να ελεγχθεί εάν οι προσβαλλόμενες στην κύρια δίκη εθνικές διατάξεις εμπίπτουν στην πρώτη κατηγορία τεχνικών κανόνων η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34, ήτοι στην έννοια της «τεχνικής προδιαγραφής».

15 Όπως προκύπτει από τη νομολογία, η έννοια αυτή, η οποία ορίζεται στο εν λόγω άρθρο 1, σημείο 3, προϋποθέτει ότι το εθνικό μέτρο ανάγεται κατ' ανάγκη στο ίδιο το προϊόν ή στη συσκευασία του και καθορίζει, ως εκ τούτου, ένα από τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προϊόντος (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

16 Όσον αφορά τις προσβαλλόμενες στην κύρια δίκη εθνικές διατάξεις, επισημαίνεται ότι οι ελάχιστες προδιαγραφές για την κατασκευή ηλεκτρικών εγκαταστάσεων τις οποίες επιβάλλουν οι εν λόγω διατάξεις αφορούν τη βελτίωση της ασφάλειας των ως άνω εγκαταστάσεων με σκοπό την προστασία των εργαζομένων που τις χρησιμοποιούν.

17 Πάντως, διαπιστώνεται ότι με τις ελάχιστες αυτές προδιαγραφές καθορίζονται οι γενικές απαιτήσεις και το γενικό πλαίσιο σε ζητήματα ασφάλειας και προστασίας, χωρίς να γίνεται οπωσδήποτε αναφορά σε συγκεκριμένο προϊόν, αυτό καθαυτό, ή στη συσκευασία του, αυτή καθαυτή, χωρίς δηλαδή να προσδιορίζονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προϊόντος.

18 Κατά συνέπεια, οι προσβαλλόμενες στην κύρια δίκη εθνικές διατάξεις δεν περιλαμβάνουν τεχνικές προδιαγραφές υπό την έννοια της οδηγίας 98/34.

19 Τρίτον, πρέπει να ελεγχθεί εάν οι διατάξεις αυτές εμπίπτουν στη δεύτερη κατηγορία τεχνικών κανόνων η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34, ήτοι στην έννοια της «άλλης απαιτήσεως».

20 Κατά τη νομολογία, για να μπορούν να χαρακτηριστούν ως «άλλη απαίτηση», υπό την έννοια του άρθρου 1, σημείο 3, της οδηγίας 98/34, οι επιβαλλόμενες από τις επίμαχες διατάξεις ελάχιστες προδιαγραφές πρέπει να αποτελούν «προϋπόθεση» δυνάμενη να επηρεάσει σημαντικά τη σύνθεση, τη φύση ή την εμπορία του προϊόντος αυτού (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση Lindberg, σκέψη 72).

21 Δεδομένου όμως ότι οι εν λόγω προδιαγραφές είναι γενικές, δεν μπορούν να συνιστούν τέτοια προϋπόθεση και, επομένως, να χαρακτηριστούν ως «άλλη απαίτηση» υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου 1, σημείο 4.

22 Κατόπιν των ανωτέρω διαπιστώσεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34 έχει την έννοια ότι εθνικές διατάξεις, όπως οι προσβαλλόμενες στην κύρια δίκη, δεν συνιστούν τεχνικούς κανόνες υπό την έννοια της ως άνω διατάξεως, τα σχέδια των οποίων πρέπει να κοινοποιούνται σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

23 Δεδομένης της απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

24 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998, έχει την έννοια ότι εθνικές διατάξεις, όπως οι προσβαλλόμενες στην κύρια δίκη, δεν συνιστούν τεχνικούς κανόνες υπό την έννοια της ως άνω διατάξεως, τα σχέδια των οποίων πρέπει να κοινοποιούνται σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας.

(υπογραφές)